

Bartoněk, Antonín

Edice thébských tabulek lineárního písma B

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1980, vol. 29, iss. E25, pp. 312-313

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/108930>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

vlys s lodmi a pobřežními krajinami je snad odrazem nějaké expedice do severní Afriky, již se pán domu kdysi zúčastnil).

V úvahách o datování théské erupce se Schachermeyr přidržuje Marinatosovy hypotézy o nejméně dvou zemětřeseních (cca 1550 a 1510), a poté počítá s dosti dlouhou dobou, nežli došlo k vlastní erupci a definitivnímu zničení celé ostrovní kultury. Erupci chronologicky přesněji neurčuje, a i když je celkem nakloněn časově ji spojovat se zničením krétských minojských center zhruba kolem roku 1460 př. n. l., nejeví se mu zatím příčinné souvislosti mezi théským výbuchem a fetězcem katastrof krétských paláců jako plně vyjasněné.

O Platónově Atlantidě pak Sch. soudí, že se zrodila v Platónově mozku ze vzpomínek na vyprávění o egejských katastrofách; jedna z těchto vzpomínek je obsažena v Pindarově paianu č. 4, v. 36 nn., s narážkou na výrok Krétana Euxanthia, podle něhož Zeus a Poseidón „poslali kdysi (krétskou?) zemi a celé vojsko s pomocí blesku a trojzubce do hlubokého Tartaru“. Přitom Schachermeyr přikládá víru Platónově zprávě o tom, že se Solón dozvěděl o zániku Atlantidy od egyptských kněží v nilské Deltě — neboť právě toto bylo místo, kam se mohli ve velkém počtu utíkat egejští uprchlíci po každé z tamních živelných katastrof i po jakémkoli místním politickém zvratu. Mýtus o Atlantidě, zrozený z těchto egejsko-egyptských zdrojů, umístil pak sám Platón do prostorově širšího a fantastičtějšího atlantského světa za Hérakleovy sloupy.

Schachermeyrova práce obsahuje tedy nejen obrovské množství cenných faktů, ale v plné shodě s širokým kulturně-historickým záběrem svého autora i celou řadu podnětných úvah z okruhu nejstarších egejských civilizací.

Antonín Bartoněk

Edice thébských tabulek lineárního písma B. Soubor lineárních B tabulek z Théby byl v minulých letech uveřejněn ve dvou španělských publikacích. První část souboru, skupinu 21 fragmentů objevených v letech 1964–1965 při vykopávkách prof. N. Platona a paní E. Stassinopoulou Touloupa, uveřejnil J. Chadwick ve studii *Linear B Tablets from Thebes, Minos, N. S. X, fasc. 2* (1969), Salamanca 1970, str. 115–137 (srov. i J.-P. Olivier, *AAA 4* (1971), 271–272), kdežto skupina tabulek nalezená v Thébách v letech 1970 a 1972 Th. G. Spyropoulos byla publikována v monografii *Th. G. Spyropoulos a J. Chadwick The Thebes Tablets II, Suplementos a Minos, Núm. 4, Salamanca 1975* (119 stran a 31 fotografických příloh).

Tabulky pocházejí v podstatě ze dvou různých míst někdejší thébské Kadmeie, thébského paláce doby mykénské, nikoli však z předpokládaného centrálního thébského palácového archivu, který nebyl dosud nalezen. První z obou skupin čítá 21 fragmentů tabulek podlouhlé formy (UF 1–21) vždy o jednom řádku písma nanejvýš se 14 znaky, psaných zřejmě vždy týmž písařem a obsahujících pravděpodobně hospodářské záznamy se jménem nejprve jisté osoby v genitivu a potom jiné osoby v nominativu. Nejzajímavější z osobních jmen je tu výraz au-to-te-qa-jo *Autothég^waiois*, skrývající zřejmě ve své druhé části element odvozený od vlastního místního jména *Thég^wai Θῆβαι*. Je-li toto vysvětlení správné, nacházela se v tomto slově od původu znělá labiovelára. (Srov. i ženské jméno te-qa-ja *Thég^waia* na knósské tabulce KN Ap 5864.4 a na pylské tabulce PY Ep 539.6; srov. dále mužské jméno *Θῆβαιος* v Hom. II. 8. 120).

Druhá skupina thébských tabulek čítá 19 dokladů, z toho dvě tabulky patří vlastně k prvnímu z obou souborů (Ug 41 a 42) a dalších 17 vytváří zvláštní skupinu tabulek série Of (Of 25–41). Jde o více či méně úplné podlouhlé tabulky s nápisy až ve třech řádcích o celkovém počtu maximálně asi 40 znaků, psané vesměs jedinou písařskou rukou a obsahující — jak lze soudit z častěji použitého ideogramu pro vlnu — záznamy týkající se produkce vlny. Svou textovou strukturou jsou blízké knósské sérii Od a mykénské Oe, jejichž obsahem jsou rovněž záznamy o vlně. Ze zajímavých textů je třeba upozornit na tabulku Of 34, na níž stojí ve vzájemném protikladu slova ne-wa *newa* (neutr. plur.), tj. „nová“, a pa-ra-ja *palaiā*, tj. „stará [vlna]“ (snad „loňská“). Jiným pozoruhodným výrazem je tu několikrát doložené do-de Of 26.2.3, 31.2, 33.1, interpretované jako *dō-de* nebo *dōn-de* < **dōm-de* „do domu“ a nacházející se na tabulkách ve spojení s genitivem vlastního jména osoby. K tomu pak stojí v urditelném protikladu slovní spojení po-ti-ni-ja wo-ko-de Of 36.2 *Potniās woikon-de* „do přibytku (tj. chrámu) Paní“ (tj. Bohyně); tento rozdíl, jak se zdá, ukazuje na možnost mykénského

sémantického rozdílu mezi výrazem *dō(m)* (srov. *dōmos*, *dā*, *dāma*, lat. *domus*, skr. *dāmah*, stsl. *doma*) — jakožto mykénským označením pro domy lidí — a mezi slovem *woikos* (výraz je doložen i v knósském wo-i-ko-de *woikon-de* KN As 1519.1) — jakožto výrazem označujícím v mykénštině přibýtek bohů (srov. lat. *vicus* „ves“, skr. věšáh „dům“, got. *weihs* „ves“, stsl. *vesa*). Je třeba ovšem dodat, že v homérské řečtině je tomu zpravidla zrovna naopak (srov. *Knoz*, JHS 90 (1970), 117–120). — Epigraficko-gramatický Chadwickův výklad je v publikaci z roku 1975 uzavřen indexem všech slabičných výrazů a ideogramů z thébských tabulek, jež sestavil J. L. Meléna (k 40 shora zmíněným tabulkám tu přistupuje navíc registrace tabulky Uf 22, zachycené pouze v AAA 4 (1971)).

Pokud jde o chronologii tabulek, zdůrazňují Spyropoulos i Chadwick souhlasně, že nálezy spadají až na sám konec 13. stol. př. n. l., tedy do stejné doby jako tabulky z Pylu. Naproti tomu úlomky nádob s lineárními nápisy v počtu 78, které byly v Thébách nalezeny většinou již za výkopů Keramopoullosových v roce 1921 (a zčásti pak i za nedávných výkopů Spyropoulosových), byly sem zřejmě exportovány někdy v 13. stol. př. n. l. z východní Kréty (srov. L. R. Palmer, *The Interpretation of Mycenaean Greek Texts*, Oxford 1963, str. 275; H. W. Catling — A. Millett, *Archaeometry* 8 (1965), 3–85); máme je dnes uveřejněny ve dvou významných publikacích (*J. Raison*, *Les vases à inscriptions peintes de l'âge mycénien*, Rome 1968, str. 1–117; A. Sacconi, *Corpus delle iscrizioni vascolari in lineare B*, Roma 1974, str. 121–173).

V současné době je tedy inventář písemných dokladů lineárního písma B z Théb dosti obsáhlý; zahrnuje 109 nápisných jednotek, třebas místy velmi kusých a fragmentárních (zvláště na úlomcích váz). Uvedený počet však řadí Théby, pokud jde o dokladový materiál lineárního písma B, na třetí místo (za Knóssos, Pylos a před Mykény, i když ovšem texty z Mykén jsou co do textového rozsahu obsáhlejší).

Antonín Bartoněk

Ludwika Press, *Pozegnanie z Minosem*, Wrocław, Ossolineum 1978. Stran 223.

Známa polská archeoložka vydala půvabnou malou knížku shora uvedeného názvu s podtitulem „ze zápisníku cesty po antické historii Sicílie“. Jde o knihu o desíti kapitolách, které jsou věnovány vždy určitému topografickému okruhu antické Sicílie, a tak před námi postupně defilují starověké osudy i archeologická současnost Palermo, Segesty (s lokalitami Eryx, Lilybaion a Motyé), Selinúntu (s Hérakleiou Mínojskou), Akragantu, Gely (s Kamarinou), Syrákús (s Megarou Hyblajskou), Katany (s Naxem), Piazzy Armeriny (s pozoruhodnou římskou vilou v Casale), Tauromenia (s výkladem o Etně) i Zanklé-Messany-Messiny. Jednotlivé kapitoly jsou psány svěže, s důkladným přehledem o popisované látce a s moudrým autorčiným nadhledem nad osudy měst, které tvořily podivuhodný řecký svět, složený z mosaiky řeckých osad zakládáných na Sicílii v 8.–6. stol. př. n. l. osadníky z nejrůznějších oblastí mateřského Řecka. Autorčino zasvěcené slovo doprovází na devadesát fotografií, mapek a dalších převlek. To všechno činí z díla vzorového kulturně historického průvodce po starověké Sicílii.

Antonín Bartoněk

Hermann Fränkel, *Dichtung und Philosophie des frühen Griechentums*. Verlag C. H. Beck München. Beck'sche Sonderausgaben. Str. 636, München 1976³, dotisk.

Práci na této knize započal H. Fränkel už v roce 1931 v Německu, ale poprvé ji vydal až r. 1951 ve Spojených státech, kam uprchl před nacismem. Další vydání se objevila opět v Evropě, a to ve známém Beckově mnichovském nakladatelství. To, že knihu bylo možno v krátké době spatřit na knižním trhu v několika vydáních, nezpůsobila jen skutečnost, že „zde máme nepostradatelnou příručku pro ty, kdo chtějí poznávat starověk“, jak napsal jeden z recenzentů, nýbrž i fakt, že kniha vykresluje rané období řecké kultury v nových souvislostech, v širokém záběru a nadto v působivé formě.

Jemné rozborů způsobů a forem starořeckého myšlení, jež charakterizovaly autora už v jiných jeho publikacích (např. *Wege und Formen frühgriechischen Denkens*, 3. vydání z roku 1969), mají paralelu v recenzované publikaci, kde se Fränkel soustředil